

“O Zât-ı Hakîm, insanı, bütün mahlukat içinde kendine küllî muhatap ve cami bir ayine yapıp,..” diye başlayan ifadede kast edilen bütün insanlar mıdır? Yoksa bir grup veya özel bir zât mı nazara veriliyor?

[Otuz Birinci Pencere](#) olan İnsan Penceresinde insanın üç cihetle esmâ-i İlâhiyeye ayna olduğu anlatılır. Bu üç cihet birden nazara alındığında insanın bütün isimlere ayna olduğu anlaşılır. **Burada kastedilen bütün insanlardır.**

İnsanın bu cami mahiyetiyle **“küllî muhatap olması”** arasında yakın ilgi vardır. Cansız eşya, görmediği ve işitmediği için güneşe ve havaya muhatap olamıyor. Olamayınca da onda **Basîr** ve **Semi'** isimleri tecelli etmiyor.

Canlılar acıkıyorlar da onlarda **Rezzak** ismi tecelli ediyor, hastalanıyorlar da onlarda **Şafi** ismi tecelli ediyor.

İnsan bütün isimlerin tecellilerine muhtaç olmakla hem şu kâinattaki her şeye, hem de Allah kelamına en küllî muhatap oluyor:

“Allah Rahmândır.” kelamına, rahmete muhtaç olmasıyla muhatap oluyor. **“Allah Ğaffardır.”** kelamına nefsine uyararak günah işlemekle ve tövbe etmekle muhatap oluyor.

Cennetle ilgili teşvik ayetlerine de cehennemle ilgili tehdit ayetlerine de en ileri manada insan muhataptır. Çünkü hem saadetten, hem de azaptan anlamaktadır.

Bu ve benzeri tecellilerde bütün insanlar ortak olmakla birlikte bir de insanın kendi iradesini doğru yolda kullanmakla mazhar olduğu isimler vardır. İnsanlar arasındaki derece farkları da bu tecellilerdedir.

[Yirmi Dördüncü Söz](#)'de geçen şu cümle bize bu dersi verir:

“Şeriat ve Sünnet-i Seniyenin ahkâmları içinde cilveleri intişar eden esmâ-i hüsnanın herbir isminin feyz-i tecellisine bir mazhar-ı câmi' olmağa çalış...”

Bir tek örnek verelim:

Her insanın bütün organları ve ruh dünyası İlâhî ilimle tanzim edilmiştir. Bu yönüyle

her insan **Alîm** ismine mazhardır. Bir de ilim tahsil eden kişilerin bu isme mazhariyetleri vardır ki, bu ancak çalışmakla olur. Söz konusu cümlede geçen **“çalış”** ifadesi, bu gibi tecellilerin bir niyet, bir irade ve bir gayretle olabileceğini ders vermektedir.